

**Regeringens proposition**

**1984/85: 74**

**om ändring av upplåningsrätten för Konungariket Sveriges  
stadshypotekskassa;**

beslutad den 1 november 1984.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

KJELL-OLOF FELDT

**Propositionens huvudsakliga innehåll**

I propositionen föreslås att upplåningsrätten för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa skall grundas – förutom på kassans grundfond – även på kassans eget fondkapital.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1985.

## Förslag till

**Lag om ändring i lagen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar**

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar<sup>1</sup> skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*

Kassan anskaffar medel för sin verksamhet genom lån mot obligationer eller genom annan upplåning. Sammanlagda beloppet av kassans låneskuld får ej uppgå till mera än tio gånger *beloppet* av den i 13 § angivna grundfonden.

## 7 §

*Föreslagen lydelse*

Kassan anskaffar medel för sin verksamhet genom lån mot obligationer eller genom annan upplåning. Sammanlagda beloppet av kassans låneskuld får ej uppgå till mera än tio gånger *summan* av den i 13 § angivna grundfonden *och de i 15 § angivna reserv- och kapitaltäckningsfonderna*.

Nedgår grundfonden genom förluster som uppkommit på kassans rörelse i dess helhet med mer än fem procent, får kassan ej upptaga nytt lån utan regeringens medgivande. Är nedgången större än tio procent, fordras för upptagande av nytt lån även riksdagens medgivande.

Tages grundfonden i anspråk för att täcka förlust, skall kassan anmäla detta hos regeringen.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 1983: 578.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag  
PROTOKOLL  
vid regeringssammanträde  
1984-11-01

**Närvarande:** statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Bodström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Thunborg, Wickbom

**Föredragande:** statsrådet Feldt

## **Proposition om ändring av upplåningsrätten för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa**

### **1 Inledning**

Bestämmelser för stadshypoteksinstitutionens verksamhet finns i lagen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar. Institutionen består av en central kassa – Konungariket Sveriges stadshypotekskassa – och tjugo regionalt verksamma stadshypoteksföreningar. Genom föreningarna lämnar institutionen lån i huvudsak mot säkerhet i form av panträtt i bostads- och affärsfastigheter. Stadshypotekskassan har till uppgift att skaffa medel till föreningarnas kreditgivning genom upplåning mot obligationer eller genom annan upplåning. Kassans upplåningsrätt bestäms av storleken av den grundfond som staten ställer till kassans förfogande. Upplåningen får inte överstiga tio gånger grundfondens storlek. Grundfonden uppgår f. n. till 12,5 miljarder kr. och består av en garantiförbindelse som fullmäktige i riksgäldskontoret har utfärdat. Den senaste grundfondshöjningen skedde år 1983 med 2 miljarder kr. (prop. 1982/83: 136, NU 36, rskr 326, SFS 1983: 578). För garantiförbindelsen erlägger stadshypotekskassan en årlig avgift till staten på 0,25 % av garantiförbindelsens belopp (SFS 1983: 585).

Kassans behållna årsvinst skall avsättas till en reservfond. Denna skall lägst uppgå till ett belopp som motsvarar en procent av kassans skulder. Uppgår reservfonden till det föreskrivna beloppet får kassan göra avsättning till en kapitaltäckningsfond. Denna har samband med institutionens möjligheter att lämna vissa typer av lån. Medel som avsatts till kapitaltäckningsfonden får användas endast för överföring till reservfonden. Reservfonden får – med visst undantag – användas endast till att täcka förlust som uppkommit på kassans rörelse i dess helhet.

Stadshypotekskassan har i en skrivelse till regeringen den 22 augusti 1984 hemställt att kassans upplåningsrätt ökas. Kassan har föreslagit att detta i första hand får ske genom att kassans egna fonder inräknas jämte grundfonden i den bas som bestämmer upplåningsrätten. I andra hand har kassan hemställt att grundfonden höjs från 12,5 miljarder kr. till 15 miljarder kr. Skrivelsen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Yttranden över stadshypotekskassans framställning har avgetts av bankinspektionen, bostadsstyrelsen, fullmäktige i Sveriges riksbank, fullmäktige i riksgäldskontoret, Allmänna pensionsfonden, första-tredje fondstyrelserna, Svenska bankföreningen, Post- och Kreditbanken, PK-banken, Sveriges föreningsbankers förbund, Svenska sparbanksföreningen och Svenska försäkringsbolags riksförbund. En sammanfattning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

## 2 Föredragandens överväganden

**Mitt förslag:** Vid bestämmandet av stadshypotekskassans upplåningsrätt får jämte grundfonden även räknas in kassans reservfond och kapitaltäckningsfond.

**Stadshypotekskassans framställning:** Överensstämmer med mitt förslag (bilaga 1).

**Remissinstanserna:** I stort sett samtliga remissinstanser tillstyrker att kassans upplåningsbas breddas eller att upplåningsrätten ökas (bilaga 2).

**Skälen för mitt förslag:** Stadshypotekskassans grundfond utgörs av en av staten genom riksgäldsfullmäktige utfärdad garantiförbindelse. Grundfonden är avsedd att i sista hand användas för att fullgöra kassans förbindelser gentemot obligationsinnehavarna. Stadshypotekskassans upplåningsmöjligheter begränsas av att kassans låneskuld inte får uppgå till mer än 10 gånger dess grundfond. Eftersom grundfonden f. n. är 12,5 miljarder kr. kan kassan låna upp högst 125 miljarder kr. Enligt vad kassan nu uppger kommer de angivna upplåningsmöjligheterna att bli fullt utnyttjade under första halvåret 1985. Skall kassan därefter kunna öka sin upplåning måste således upplåningsbasen höjas.

Enligt min mening bör, med hänsyn till den utlåningsverksamhet som kan förutses för stadshypoteksföreningarnas del de närmaste åren, upplåningsmöjligheterna för stadshypotekskassan ökas. Detta kan ske antingen genom en höjning av grundfonden eller genom att också kassans reservfond och kapitaltäckningsfond får grunda upplåningsrätt tillsammans med grundfonden.

Stadshypotekskassan utgör tillsammans med Sparbankernas inteckningsaktiebolag, Spintab, och Svensk bostadsfinansiering aktiebolag BOFAB de tre dominerande instituten för bottenlånggivning till bostadssektorn. För Spintab och BOFAB, med vilka stadshypotekskassan således konkurrerar, gäller lagen (1963: 76) om kreditaktiebolag. Upplåningsrätten regleras i resp. bolagsordning. Dessa är godkända av regeringen. För upplåningsmöjligheterna finns i bolagsordningarna en yttersta gräns vid 50 gånger bolagets eget kapital och en av ägarna tillskjuten eller garanterad fond. För Spintabs och BOFAB:s del ingår således det egna kapitalet, med vilket avses bl.a. aktiekapital och reservfond, i den bas som grundar upplåningsrätt.

Det finns enligt min mening inte några avgörande argument för att behandla stadshypotekskassan annorlunda än Spintab och BOFAB när det gäller den nu aktuella frågan om upplåningsrätten. Jag anser därför att kassans reservfond och kapitaltäckningsfond bör kunna grunda upplåningsrätt tillsammans med kassans grundfond. Vid utgången av år 1983 uppgick de två förstnämnda fonderna till cirka 2,1 miljarder kr. För kassans del skulle således mitt förslag leda till att upplåningsmöjligheterna ökade med cirka 21 miljarder kr. Grundfonden skulle då t. v. kunna bibehållas på sin nuvarande nivå.

På grund av vad jag anfört förordar jag att 7 § lagen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar ändras så att därav framgår att även kassans reserv- och kapitaltäckningsfonder skall ingå i upplåningsbasen för stadshypotekskassan. Den nu föreslagna lagändringen kan inte anses påverka de nuvarande borgenärernas rätt på sådant sätt att några särskilda övergångsbestämmelser erfordras.

Den föreslagna lagändringen får anses vara av så enkel beskaffenhet att lagrådsgranskning inte är påkallad.

### 3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta ett inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar.

### 4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag föredraganden lagt fram.

## Konungariket Sveriges stadshypotekskassa

I 13 § lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar stadgas att staten som grundfond för kassan ställer till förfogande en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garanti-förbindelse på tolv och en halv miljarder kronor (beloppet senast ändrat genom SFS 1983:578). Enligt bestämmelser i lagens 7 § får sammanlagda beloppet av kassans låneskuld ej uppgå till mera än tio gånger beloppet av grundfonden.

Kassans låneskuld får sålunda enligt bestämmelserna uppgå till högst 125 miljarder kronor. Den utelöpande obligationsskulden och skulden enligt utgivna kapitalmarknadsreverser uppgick den 31 juli 1984 till ca 104,4 miljarder kronor resp. ca 6,3 miljarder kronor, dvs. totalt ca 110,7 miljarder kronor. I beloppet ingår försålda men ej likviderade obligationer resp. reverser. Med hänsyn härtill uppgick den outnyttjade upplåningsrätten den 31 juli 1984 till ca 14,3 miljarder kronor.

De anförda siffrorna aktualiserar frågan om en ökning av upplåningsrätten.

Följande uppställning visar utvecklingen under senare år av kassans obligations- och reversskuld samt låneverksamhet:

	Belopp utelöpande		Nettoökning av utestående hypotekslån	
	obligationer	kapitalmarknadsreverser	mkr	%
	(vid slutet av resp. år)			
	mkr	mkr		
1975	45 207		4 735	11,5
1976	49 452		4 512	9,8
1977	54 841		5 313	10,5
1978	61 409		6 743	12,1
1979	67 656		6 312	10,1
1980	73 037	713	6 141	8,9
1981	82 419	1 847	10 456	13,9
1982	89 087	3 022	7 825	9,2
1983	99 002	4 554	11 476	12,3

*Anm.* I beloppen utelöpande obligationer och kapitalmarknadsreverser har räknats in vid resp. tidpunkt försålda men icke likviderade obligationer och reverser.

Som framgår av tablån har låneverksamheten ökat i avsevärd omfattning under senare år. Såvitt gäller ökningen inom den prioriterade delen av stadshypotekskassans verksamhet fastställer numera riksbanken årligen en ram. För år 1984 medger ramen en upplåning om 10 miljarder kronor. Vad avser den oprioriterade delen av verksamheten innebär riksbankens styrning numera endast att en årlig ram fastställs för upplåning på den organiserade marknaden. För kassans del är denna ram 853 miljoner kro-

nor för år 1984. Oprioriterad upplåning på den oorganiserade marknaden är fri. Det skall vidare framhållas att balanserna av ineliggande beviljade låneansökningar, som kassan huvudsakligen till följd av läget på kapitalmarknaden inte kunnat effektuera, uppgår till ett belopp som överstiger 9,5 miljarder kronor. Härav utgör närmare 7,2 miljarder kronor prioriterade lån. Mot bakgrund av här angivna förhållanden kan tillväxten i obligationsskulden och reversskulden för hela år 1984 uppskattas till minst 12 miljarder kronor. Kassastyrelsen bedömer således att den författningsbestämda upplåningsrätten kan bli fullt utnyttjad under första halvåret av år 1985. Med hänsyn härtill hemställer kassastyrelsen att kassans upplåningsrätt nu vidgas.

Den ökning av upplåningsrätten som är erforderlig kan ske genom att grundfonden höjs. Så har också under senare år skett vid flera tillfällen. Kassans starka expansion har krävt att grundfonden höjts i etapper till mer än det dubbla beloppet under den senaste 10-årsperioden. Vid utgången av år 1975 var grundfonden 5 miljarder kronor och är f. n. som nämnts ovan 12,5 miljarder kronor.

Den storlek som grundfonden nu har uppnatt kan aktualisera också andra sätt att öka upplåningsrätten. Grundfondens syfte är att vara en garanti för kassans långivare för att kassan kan fullgöra sina förpliktelser även i en situation där rörelsen drabbas av allvarliga förluster. Men samma funktion har också de egna fonder som under årens lopp har byggts upp inom institutionen av kvarhållna vinstmedel. Här har under senare år skett en stark utveckling. Den samlade fondrelationen för kassan och föreningarna var vid utgången av år 1983 4,6%, medan den vid ingången av år 1969, när institutionen i sin nuvarande form inledde sitt första verksamhetsår, uppgick till 2,6%. En betydande stärkning av den finansiella ställningen har alltså åstadkommits. Samtidigt torde den stora volymökningen och breddningen av Stadshypoteks låneverksamhet ha inneburit en riksutjämning som ytterligare förbättrat säkerheten för obligations- och reversinnehavarna. I praktiken har därför grundfondens relativa betydelse minskat.

Mot den angivna bakgrunden finns det enligt kassastyrelsens mening anledning att överväga en lösning som innebär att kassans upplåningsrätt ökas utan att nya garantiåtaganden från statens sida behöver göras.

Den ändring i gällande lag som kassastyrelsen anser ligger närmast till hands att föreslå innebär att upplåningsrätten inte skall grundas enbart på det statliga garantibeloppet utan även på det egna fondkapitalet inom institutionen. Upplåningsrätten för de s. k. mellanhandsinstituterna bestäms nämligen vanligtvis numera på detta sätt. Detta gäller t. ex. i fråga om de med Stadshypotek konkurrerande kreditaktiebolagen för vilka upplåningsrättens storlek ytterst bestäms av det egna kapitalet plus de garantiåtaganden ägarbankerna gjort i form av garantifond. Det kan också erinras om att upplåningsrätten för Svenska skeppshypotekskassan sedan år 1965 base-

ras ej enbart på den statliga garantifonden utan även på skeppshypotekskassans reservfond.

Stadshypotek har en mer komplicerad organisatorisk uppbyggnad än de nämnda andra kreditinstituten, vilket innebär att de egna fonderna är fördelade mellan kassan centralt och de 20 föreningarna, vilka utgör självständiga juridiska personer. Föreningarna är emellertid subsidiärt ansvariga också för kassans förpliktelser, samtidigt som de i praktiken knappast har några andra skulder än de som består i lånen från kassan. I ett krisläge står därför de samlade fonderna hela institutionen, såväl kassans som föreningarnas, till förfogande för att möta betalningsförpliktelserna till obligations- och reversinnehavarna. Strikt säkerhetsmässigt skulle det alltså vara motiverat att jämställa föreningarnas fonder med kassans vad gäller att gunda en upplåningsrätt för kassan. Kassastyrelsen vill likväl för närvarande inte föreslå att man går längre än att räkna in själva kassans egna fonder jämte grundfonden i den bas som bestämmer upplåningsrätten. De egna fonderna var vid utgången av 1983 ca 2,1 miljarder kronor.

Stadshypotekskassans låneskuld skulle med denna lösning inte få uppgå till mera än tio gånger det sammanlagda beloppet av grundfonden, reservfonden och kapitaltäckningsfonden. I praktiken skulle det år 1984 innebära att kassans upplåningsrätt ökade med tio gånger reserv- och kapitaltäckningsfondernas belopp, dvs. med ca 21 miljarder kronor. En ökning av grundfonden skulle i så fall kunna anstå. Det bör här tilläggas att fondkraven såvitt gäller stadshypoteksinstitutionen även efter en sådan justering av upplåningsreglerna som nu angetts är avsevärt högre än för de kreditaktiebolag som verkar på samma marknad.

Om den föreslagna lagändringen genomförs får övervägas om en särskild övergångsbestämmelse behövs till skydd för de kassans borgenärer som finns vid tillkomsten av lagändringen. Exempel på sådana bestämmelser med särskilda garantier för borgenärer finns i SFS 1968:575 och SFS 1970:66.

Mot bakgrund av det anförda hemställer styrelsen att 7§ i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar erhåller följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

Kassan anskaffar medel för sin verksamhet genom lån mot obligationer eller genom annan upplåning. Sammanlagda beloppet av kassans låneskuld får ej uppgå till mera än tio gånger *beloppet* av den i 13 § angivna grundfonden.

*Föreslagen lydelse*

7§

Kassan anskaffar medel för sin verksamhet genom lån mot obligationer eller genom annan upplåning. Sammanlagda beloppet av kassans låneskuld får ej uppgå till mera än tio gånger *summan* av den i 13 § angivna grundfonden *och de i 15 § angivna reserv- och kapitaltäckningsfonderna*.

Nedgår grundfonden genom förluster som uppkommit på kassans rörelse i dess helhet med mer än fem procent, får kassan ej upptaga nytt lån utan regeringens medgivande. Är nedgången större än tio procent, fordras för upptagande av nytt lån även riksdagens medgivande.

Tages grundfonden i anspråk för att täcka förlust, skall kassan anmäla detta hos regeringen.

---

För den händelse regeringen skulle finna att tidsmässiga eller andra hinder föreligger mot den av kassastyrelsen föreslagna ändringen, hemställer styrelsen i andra hand att grundfonden höjs med ett belopp av minst två och en halv miljarder kronor, dvs. till lägst femton miljarder kronor.

I behandlingen av detta ärende har deltagit styrelsens ordförande N. Erik Åqvist, vice ordförande Paul Jansson, ledamöterna Edmund Gabrielsson, Evald Eklöf, Sven Gustafson, Yngve Sundell, Lars Wohlin, Esbjörn Olsson, Gunnar Thurell och Rolf Trodin.

Styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa

*N. Erik Åqvist*

*Lars Wohlin*

## Sammanställning av remissyttranden

Stadshypotekskassans framställning har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av bankinspektionen, fullmäktige i Sveriges riksbank, fullmäktige i riksgäldskontoret, Svenska bankföreningen, Post- och Kreditbanken, PK-banken och Svenska sparbanksföreningen. Riksgäldskontoret anser sig dock kunna lämna kassans förslag utan erinran endast under förutsättning att förluster för stadshypotekskassan vid likvidation i första hand avräknas från reserv- och kapitaltäckningsfonderna.

Bostadsstyrelsen tillstyrker en ökning av stadshypotekskassans utlåningsrätt utan att ta ställning till hur detta skall åstadkommas medan Sveriges föreningsbankers förbund förklarar sig ej ha någon erinran mot att upplåningsrätten ökar. Förbundet förordar dock närmast att kassans grundfond höjs.

Allmänna pensionsfonden, första–tredje fondstyrelserna, uppger att man inte finner anledning att principiellt motsätta sig stadshypotekskassans förslag medan Svenska försäkringsbolags riksförbund *f. n.* inte anser sig kunna ta ställning till stadshypotekskassans förslag om ändrade upplåningsmöjligheter.